

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Mirosław Major

Protokolant Stażysta Agnieszka Schedler-Muszyńska

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2016 r. w Poznaniu

odwołania **M. P.**

od decyzji **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

z dnia 24 listopada 2015 r., znak: (...)

w sprawie **M. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o kapitał początkowy

- 1) zmienia zaskarżoną decyzję i przyznaje M. P. prawo do rekompensaty w formie dodatku do kapitału początkowego z tytułu pracy w szczególnych warunkach,
- 2) zasądza od pozwanego organu rentowego na rzecz odwołującego kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 listopada 2015 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P., na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 3 listopada 2015 r., przyznał M. P. emeryturę od 2 listopada 2015 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego i podjął wypłatę od 4 listopada 2015 r., tj. od następnego dnia po rozwiązaniu stosunku pracy. Jednocześnie organ rentowy wyjaśnił, że nie przyznał rekompensaty w formie dodatku do kapitału początkowego z tytułu pracy w szczególnych warunkach (na podstawie art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych – Dz. U. z 2008 r., nr 237, poz. 1656 ze zm.), gdyż na podstawie przedłożonego świadectwa z dnia 13 października nie uznał zatrudnienia w Instytucie (...) jako prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Ponadto organ rentowy podał, że nazwa stanowiska pracy, na jakim był zatrudniony pracownik, stwierdzona w świadectwie pracy (świadectwie pracy w szczególnych warunkach), powinna odpowiadać nazwie wymienionej w wykazie aktu resortowego.

Od powyższej decyzji, w trybie i terminie przewidzianym ustawą, odwołanie złożył M. P., domagając się zmiany zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie odwołującemu rekompensaty w formie dodatku do kapitału początkowego z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Nadto wniósł o zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołania podano, że odwołujący w okresie od 1 lipca 1969 r. do 31 grudnia 1998 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace zaliczane do prac wykonywanych w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A dziale III poz. 39 – chemiczny i elektrochemiczny odzysk metali, poz. 76 – praca na hartowniach i wytrawialniach, praca ocynkowaczy, kadmowaczy oraz galwanizerów – cynkiem, miedzią, chromem, kadmem i niklem, poz. 84 – obsługa, remont prostowników i aparatury rtęciowej, ich opróżnianie, oczyszczanie i napełnianie rtęcią oraz w dziale IV poz. 40 – prace magazynowe, załadunkowe, rozładunkowe, transport i konfekcjonowanie surowców, półproduktów i wyrobów gotowych – pylistych, toksycznych, żrących, parzących i wybuchowych. Istotną część obowiązków pracowniczych odwołującego stanowiły prace związane z rtęcią, gdyż Instytut (...) prowadził badania z tym pierwiastkiem. W okresie do 1969 r. do 1995 r. odwołujący wykonywał prace związane z obsługą, remontem prostowników i aparatury rtęciowej, ich opróżnianiem, oczyszczaniem i napełnianiem rtęcią. Nadto wskazano, że w okresie od 1 lipca 1969 r. do 31 grudnia 1998 r. do obowiązków odwołującego należało sprawowanie opieki nad magazynem surowców, półfabrykatów i wyrobów gotowych – pylistych, toksycznych, żrących, parzących i wybuchowych, przy czym w ramach tych obowiązków wykonywał nie tylko prace magazyniera odczynników chemicznych, lecz także prace załadunkowe, rozładunkowe oraz transport w/w materiałów i substancji. Poza tym odwołujący w ramach swoich obowiązków porcejonował, ważył i rozlewał substancje płynne, w tym żrące, pyliste, toksyczne i parzące. Odwołujący podniósł, że powyższe obowiązki odpowiadają pracom wymienionym w wykazie A jako obowiązki magazyniera odczynników chemicznych i robotnika w magazynie chemicznym, natomiast w zakładzie pracy odwołującego prace te wchodziły w zakres licznych obowiązków osób zatrudnionych na stanowiskach techników, specjalistów i starszych specjalistów naukowo-technicznych. Dodatkowo zwrócono uwagę, że odwołujący w ramach prac związanych z galwanotechniką obsługiwał również piece grzewcze laboratoryjne o temperaturze przekraczającej 1 000^oC, które odpowiadają wymienionym w wykazie A, dziale III poz. 14 pracom wykonywanym na stanowiskach tłoczarza lub prasera. Ponadto odwołujący obsługiwał piece rafinacyjne i topielne, co odpowiada pracom ujętym w dziale III poz. 43, w ramach prac mających na celu topienie cynku i kadmu oraz odlewanie elektrod o odpowiednich kształtach. Odwołujący wytapiając metale, obsługiwał żeliwiaki, rozlewnie i ich urządzenia pomocnicze, co odpowiada pracom wymienionym w dziale III poz. 22. Odwołujący wykonywał także prace związane z metalizowaniem natryskowym, odpowiadające poz. 71 działu III oraz prace związane ze szlifowaniem żelaza jako podkładu i polerowaniem mechanicznym, w tym przy użyciu pasty chromowej, co odpowiada poz. 78 działu III. Do obowiązków odwołującego należało również wykonywanie prac obsługi utylizacji i niszczenia odpadów chemicznych i biologicznych przewidziane w dziale IV poz. 37, polegające m.in. na utlenianiu cyjanków. Wskazano również, że istotną częścią obowiązków służbowych odwołującego było wykonywanie form z niklu, odpowiadające poz. 1 działu XI. Wreszcie jako ostatnie wymieniono wspomaganie innych osób w pracach narażających na działanie promieniowania jonizującego, które zostały przypisane w poz. 4 dziale XIV. W ocenie odwołującego powyższy zakres jego obowiązków świadczy o tym, że w okresie od 1 lipca 1969 r. do 31 grudnia 1998 r. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy szereg prac określonych w wykazie A jako prace w szczególnych warunkach, co uzasadnia przyznanie mu rekompensaty przewidzianej w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując przy tym dotychczasową argumentację.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. P. urodził się dnia (...) i z zawodu jest inżynierem chemikiem. Od dnia 2 lutego 2015 r. pobiera emeryturę częściową.

Od dnia 1 lipca 1969 r. odwołujący rozpoczął pracę na Politechnice (...) na Wydziale Chemicznym w Instytucie (...) (przekształconym później w Instytut (...)) na stanowisku technika stażysty. Kolejno odwołujący pracował na stanowiskach technika, starszego technika, specjalisty, starszego specjalisty naukowo-technicznego.

Razem z odwołującym w Zakładzie (...) pracowali także:

- A. C. zatrudniony od 1973 r. i przydzielony do grupy badawczej prowadzącej badania polarograficzne,

- J. O. zatrudniona od 1972 r. i przydzielona do grupy badawczej prowadzącej badania polarograficzne.

Od początku zatrudnienia odwołujący pracował w Zakładzie (...), gdzie prowadzone były badania polarograficzne, przeprowadzane z wykorzystaniem ciekłej rtęci wykorzystywanej do analizy śladowej, tj. sprawdzania czystości. W trakcie prowadzonych wówczas badań dokonywano analizy śladowej półprzewodników wytwarzanych przez jeden z instytutów w W.. W czasie badania rtęć ulegała zanieczyszczeniu, wskutek czego nie nadawała się do dalszego wykorzystania w badaniach. Z uwagi na brak środków na zakup nowej rtęci kierownictwo Zakładu postanowiło zanieczyszczoną rtęć poddawać oczyszczaniu, które to zadanie zostało powierzone M. P..

Rtęć była oczyszczana w dwojaki sposób. Pierwszy polegał na wlewaniu zanieczyszczonej rtęci razem z kwasem solnym do rozdzielacza, którym należało następnie potrząsać, co prowadziło do rozdzielenia się poszczególnych frakcji i uzyskania oczyszczonej rtęci. Drugim sposobem była destylacja próżniowa, w trakcie której za pomocą specjalnej aparatury doprowadzało się najpierw do odparowania zanieczyszczonej rtęci, a następnie poprzez skroplenie uzyskiwało się rtęć już oczyszczoną.

W grupie naukowej prowadzącej badania polarograficzne pracowało kilkanaście osób, natomiast odwołujący był wówczas jedynym pracownikiem zajmującym się oczyszczaniem rtęci. Codziennie odwołujący zbierał od każdego z pracowników zanieczyszczoną rtęć, by następnie poddać ją procesowi oczyszczania. Każdego poranka zadaniem odwołującego było ustawienie aparatury do destylacji i włączenie jej ogrzewania, a następnie stała kontrola procesu destylacji, w trakcie którego odwołujący musiał być w pobliżu aparatury, w związku z czym odwołujący nieustannie był narażony na wdychanie szkodliwych oparów rtęci.

Szkodliwość warunków pracy z rtęcią w postaci cieczy polegała na tym, że w trakcie badań, destylacji, a także w czasie zwykłego przechowywania część rtęci odparowywała, natomiast opary rtęci są w łatwy sposób absorbowane przez płuca. Opary rtęci charakteryzują się wysoką toksycznością, a wdychana przez człowieka rtęć następnie osadza się na poszczególnych organach, powodując dotkliwe i chroniczne zatrucie, a w szczególności prowadząc do uszkodzenia płuc, nerek i wątroby.

Poza oczyszczaniem rtęci, do zadań odwołującego należało także przygotowywanie aparatury do badań polarograficznych, co polegało m.in. na czyszczeniu elektrod oraz napełnianie ich rtęcią. Odwołujący zajmował się także naprawianiem i remontowaniem w/w aparatury.

W sytuacjach, kiedy dochodziło do rozbicia naczynia z rtęcią i jej rozlania, zadaniem odwołującego było jej uprzątnięcie. Zazwyczaj sprzątnięcie rtęci trwało kilka dni, albowiem trzeba było dokładnie zebrać i oczyścić miejsca rozlania.

Wykonując powyższe czynności odwołujący był narażony na bezpośredni kontakt z rtęcią.

W trakcie pracy w Zakładzie (...) odwołujący był dodatkowo odpowiedzialny za przygotowywanie odpowiednich roztworów i substancji, a także aparatury wykorzystywanej podczas zajęć dydaktycznych. Obsługiwał również magazyn – zamawiał potrzebne substancje oraz je rozdzielał, w tym także rtęć.

Po ukończeniu w 1982 r. Studium (...) w zakresie specjalności galwanotechnika, odwołujący został przeniesiony do pracy w Zakładzie (...) w Pracowni Galwanotechniki.

Razem z odwołującym w Pracowni Galwanotechniki pracowali także:

- W. Ł. zatrudniony w okresie od 1970 r. do 2004 r. jako pracownik naukowy,

- T. L. zatrudniony od 1 stycznia 1979 r. jako pracownik naukowo-techniczny. T. L. pracował w takich samych warunkach, co odwołujący i z tytułu pracy w warunkach szczególnych została przyznana mu rekompensata w postaci dodatku do kapitału początkowego.

Początkowo główną specjalnością Pracowni Galwanotechniki były techniczne powłoki złota, a następnie wprowadzono i stosowano nowe technologie takie, jak metalizowania tworzyw sztucznych, błyszczące nikirowanie czy miedziowanie oraz technologię obróbki ścieków galwanicznych.

W części technologicznej znajdowały się wanny z kąpielami galwanicznymi:

- alkaliczną kąpielą do odłuszczenia – 500 dm³,
- kąpielą do kwaśnego trawienia – 500 dm³,
- kąpielą kwaśną do chromowania – 800 dm³,
- kąpielami cyjankowymi do cynkowania, kadmowania i miedziowania – po 400 dm³,
- kąpielami do kwaśnego miedziowania i nikirowania – po 1,5 m³.

Pomieszczenia Pracowni były częściowo wyposażone w instalację nawiewno-wywiewną, umiejscowioną w hali technologicznej, natomiast laboratoria były wyposażone w dygestoria, tj. wyciąg laboratoryjny. Jednakże szkodliwe opary kąpeli galwanicznych były usuwane jedynie częściowo, natomiast z pozostałej części zalegały w pomieszczeniach.

Urządzenia były intensywnie eksploatowane przez Zespół Gospodarstw (...), w ramach którego studenci przechodzili szkolenie praktyczne. W Pracowni były także przeprowadzane badania w ramach prac dyplomowych. (...) była czynna zazwyczaj w godzinach od 8 do 19. W tym czasie odbywały się zajęcia dydaktyczne oraz nielimitowane czasowo prace naukowo-badawcze.

W trakcie wszystkich zajęć i badań odwołujący musiał być obecny, gdyż był odpowiedzialny za nadzór i obsługę techniczną zajęć dydaktycznych oraz stanowisk badawczych, przez co był stale narażony na szkodliwe działania wykorzystywanych tam substancji. Poza tym do zadań odwołującego należało także m.in. organizowanie transportu i dostaw materiałów (w tym butli z gazami technicznymi) z D. (...) do Pracowni Galwanotechniki, prowadzenie magazynu odczynników chemicznych, prowadzenie likwidacji i neutralizacji zbędnych trucizn pod nadzorem osoby odpowiedzialnej za gospodarkę truciznami, przygotowywanie elektrolitów, wykonywanie prób i badań procesów galwanotechnicznych.

Szkodliwe warunki pracy w Pracowni Galwanotechniki polegały na tym, że z kąpeli wydzielają się lotne składniki: chlorowodór, cyjanowodór, dwutlenek i trójtlenek siarki oraz aerozole odpowiadające składom kąpeli, m.in. kancerogenne (rakotwórcze) jony chromu i niklu czy trującego kadmu.

Odwołujący otrzymywał najwyższy możliwy dodatek z tytułu uciążliwych warunków pracy.

Pracodawca wystawił odwołującemu świadectwo pracy wykonywania prac w szczególnych warunkach datowane na dzień 13 października 2015 r., w którym wskazano, że w okresie od 1 lipca 1969 r. do 31 grudnia 1999 r. M. P. w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace zaliczane do prac wykonywanych w warunkach szczególnych na stanowisku techniką specjalisty, starszego specjalisty naukowo-technicznego w Instytucie (...) - wymienionym w wykazie A dziale III - W hutnictwie i przemyśle metalowym, poz. 39. Chemiczny i elektrochemiczny odzysk metali, poz. 76. Prace na hartowniach i wytrawialniach, praca ocynkowaczy, ocynkowaczy, kadmowaczy oraz galwanizerów - cynkiem, miedzią, chromem, kadmem i niklem, poz. 84. (...), remont prostowników i aparatury rtęciowej, ich opróżnianie, oczyszczanie i napełnienie rtęcią oraz w dziale IV - W chemii, poz. 40. Prace magazynowe, załadunkowe, rozładunkowe, transport oraz konfekcjonowanie surowców, półproduktów i wyrobów gotowych - pylistych, toksycznych, żrących, parzących i wybuchowych stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43 z późn. zmianami) na stanowisku chemika specjalisty, asystenta wymienionego w wykazie A dziale III

- W hutnictwie i przemyśle metalowym, poz. 39. Chemiczny i elektrochemiczny odzysk metali, poz. 76. Prace na hartowniach i wytrawialniach, praca ocynkowaczy, ocynkowaczy, kadmowaczy oraz galwanizatorów - cynkiem, miedzią chromem, kadmem i niklem, poz. 84. (...), remont prostowników i aparatury rtęciowej, ich opróżnianie, oczyszczanie i napełnianie rtęcią oraz w dziale IV - W chemii, poz. 40. Prace magazynowe, załadunkowe, rozładunkowe, transport oraz konfekcjonowanie surowców, półproduktów i wyrobów gotowych - pylistych, toksycznych, pkt 2 wykazu stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 37 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 25.10.1983 r. (Dz. U. nr 6/1983 r.).

Odwołujący osiągnął powszechny wiek emerytalny w dniu 2 listopada 2015 r., natomiast wnioski o przyznanie emerytury złożył w dniu 3 listopada 2015 r.

Decyzją z dnia 24 listopada 2015 r. organ rentowy przyznał odwołującemu prawo do emerytury powszechnej i jednocześnie odmówił przyznania rekompensaty w formie dodatku do kapitału początkowego z tytułu pracy w szczególnych warunkach z uwagi na niespełnienie warunków formalnych przez świadectwo wykonywania prac w warunkach szczególnych wystawione przez Politechnikę (...).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zawartych w aktach niniejszej sprawy (k. 38, 47, 49, 61 i złożonych na rozprawie w dniu 8.12.2016r.) oraz dokumentów w aktach ZUS dotyczących odwołującego, w tym z postępowania w sprawie ustalenia wysokości kapitału początkowego. Nadto, Sąd oparł się na zeznaniach świadków: A. C. (00:11:06-00:28:55 nagrania z rozprawy z 8.09.2016r.), W. Ł. (00:28:55-00:47:40 nagrania z rozprawy z 8.09.2016r.), J. O. (00:47:40-00:57:55 nagrania z rozprawy z 8.09.2016r.) i T. L. (00:02:16-00:56:27 nagrania z rozprawy z 8.12.2016r.) oraz zeznaniach odwołującego (00:56:27-01:10:54 nagrania z rozprawy z 8.12.2016 r.).

Zebrane w sprawie dokumenty oraz dokumenty znajdujące się w aktach organu rentowego Sąd uznał za przydatne dla ustalenia stanu faktycznego, zostały bowiem sporządzone przez uprawnione podmioty w zakresie ich kompetencji. Nie były kwestionowane przez strony, a i Sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu.

Podkreślenia wymaga, że świadectwo pracy nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 k.p.c. także wtedy, gdy wydane zostaje przez urząd administracji państwowej (wyrok SN z 20.02.1991 r., I PR 422/90, LEX nr 14682). Zgodnie natomiast z art. 245 k.p.c. dokument prywatny stanowi jedynie dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Zgodnie zaś z art. 473 § 1 k.p.c., w sprawach dotyczących postępowań odrębnych z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron, co usprawiedliwiało przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków, pomimo faktu wydania przez zakłady pracy świadectw pracy. Na wypadek gdyby jednak pozwany zakwestionował wartość zeznań świadków w zakresie charakteru wykonywanej pracy, Sąd, z ostrożności jedynie, wskazuje na stanowisko Sądu Najwyższego, zawarte w uzasadnieniu wyroku z dnia 5.10.2011 r., sygn. akt II UK 43/11, które w całości podziela.

Zeznania odwołującego zasługiwały na nadanie im przymiotu wiarygodności. Odwołujący w rzeczowy i logiczny sposób opisał przebieg pracy zawodowej i wykonywane czynności. Zeznania odwołującego znajdują potwierdzenie w zgromadzonych w sprawie dokumentach i pokrywają się z zeznaniami świadków. Nie występują pomiędzy nimi istotne sprzeczności.

Sąd dał wiarę także zeznaniom świadków A. C., W. Ł., J. O. i T. L., które stanowiły przydatny dla uzupełnienia ustaleń w zakresie stanu faktycznego materiał dowodowy. Jednoznacznie potwierdzili oni charakter czynności wykonywanych przez odwołującego jako pracownika naukowo-technicznego najpierw w Zakładzie (...), a następnie w Zakładzie (...) w Pracowni Galwanotechniki. Świadczyli oni, na czym polegała praca odwołującego w zakładzie pracy oraz jaki był jej wymiar. Jako naoczni świadkowie mieli oni bezpośrednią wiedzę na temat czynności przypisanych do zajmowanego przez odwołującego stanowiska oraz o fakcie ich rzeczywistego wykonywania przez M. P.. Wprawdzie okres zatrudnienia świadków nie pokrywał się w pełni z całym okresem zatrudnienia odwołującego, który był zatrudniony już wcześniej, jednakże w świetle zebranych w sprawie dokumentów oraz zeznań odwołującego nie ulega wątpliwości, że w Zakładzie (...) odwołujący wykonywał takie same czynności także w okresie przed zatrudnieniem w/

w świadków. Poza tym okres zatrudnienia odwołującego, którego dotyczyły zeznania świadków wynosił przynajmniej wymagane 15 lat.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 21. ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 965 ze zm.), rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS z dnia 17 grudnia 1998 r. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.). Chodzi w tym wypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy emerytalnej.

Przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- 1) utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę ("wcześniejszą") w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008 r. - w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. - podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- 2) niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej na zasadach wynikających z przepisów o emeryturach pomostowych;
- 3) legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z FUS;
- 4) niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Równocześnie wątpliwości w zakresie interpretacji co do kręgu osób uprawnionych do rekompensaty oraz ram czasowych pracy wykonywanej w warunkach szczególnych rozstrzygnął Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z dnia 25 listopada 2010 r. K 27/09 (OTK-A 2010, nr 9, poz. 109) przyjął, że rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 r. i nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Przepisy ustawy o emeryturach pomostowych obejmują wyłącznie pracowników, którzy przed 1 stycznia 1999 r. wykonywali pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Z kolei Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 17 grudnia 2015 r. (III AUa 717/15) wyjaśnił, że celem rekompensaty jest złagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Nie polega ona jednak na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, ale na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Skoro, zgodnie z art. 23 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych, rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenia społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., to warunek sformułowany w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczonej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Jedynie więc nabycie prawa do wcześniejszej emerytury stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa

do rekompensaty, natomiast nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty.

Do oceny pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze konieczne jest odwołanie się do przepisów ustawy o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), gdzie wskazano, że rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym

w art. 32 ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4 art. 32). Przepisy dotychczasowe, to rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

W myśl § 2 ust. 1 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Ustalenie, że praca jest wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy na danym stanowisku jest więc konieczne dla przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury.

Istotne jest też to, że do okresów uwzględnianych do pracy w szczególnych warunkach zalicza się tylko okresy, w których praca była faktycznie wykonywana.

Zgodnie z § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia, okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy.

Jednakże judykatura pozwala na dowodzenie w inny, niż wskazany w § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia sposób, że praca była wykonywana w szczególnych warunkach. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 21 września 1984 r. (sygn. akt III UZP 48/84, LEX nr 14630) oraz w uchwale z dnia 10 marca 1984 r. (sygn. III UZP 6/84, LEX nr 14625) stwierdził, że „okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane w postępowaniu odwoławczym także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy.”

W niniejszej sprawie bezspornym jest, że odwołujący urodzony po 31 grudnia 1948 r. prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym nabył z dniem 2 listopada 2015 r. Spośród czterech przesłanek nabycia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych sporny okazał się okres takiej pracy, albowiem pracodawca w świadectwie pracy ma obowiązek określić stanowisko pracy wymienione odpowiednio w wykazie, dziale, pozycji i punkcie zarządzenia resortowego lub uchwały, a nadto nazwa stanowiska pracy, na jakim był zatrudniony pracownik, stwierdzona w świadectwie pracy powinna odpowiadać nazwie wymienionej w wykazie aktu resortowego. Tymczasem stanowiska pracy, które zostały podane w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawionym w dniu 13 października 2015 r. przez Politechnikę (...) nie zostały wymienione w powołanych przepisach resortowych, tj. załączniku do zarządzenia nr 37 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i (...) z dnia 25 października 1983 r. (Dz. U. nr 6 z 1983 r.).

Odwołujący na potwierdzenie okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych od dnia 1 lipca 1969 r. do 31 grudnia 1998 r. na Politechnice (...) przedstawił dowód z zeznań świadków – współpracowników z w/w uczelni, którzy potwierdzili jakie obowiązki pracownicze wykonywał w tym zakładzie odwołujący.

Sądowi znane jest stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 13 lipca 2016 r. (I UK 218/15), zgodnie z którym nie można przyjąć, że istotny dla stwierdzenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach jest wyłącznie rodzaj tej pracy, a bez znaczenia pozostaje okoliczność zatrudnienia pracownika w określonym sektorze gospodarki

(w rozpoznawanej sprawie chodzi o okres zatrudnienia wnioskodawcy w spółdzielni kółek rolniczych, czyli w dziale rolnictwo, a nie w dziale transport). Niemniej jednak Sąd aprobuje także pogląd zaprezentowany przez Sąd Apelacyjny w Lublinie z dnia 30 czerwca 2016 r. (III AUa 156/16), w myśl którego w przypadku dużych, rozbudowanych zakładów pracy, których przedmiot działalności wykracza poza procesy technologiczne i produkcyjne właściwe dla jednego tylko działu gospodarki, a więc prowadzących zróżnicowaną działalność, nie jest uzasadnione dokonywanie oceny konkretnej pracy wykonywanej przez ubezpieczonego poprzez pryzmat wyłącznie głównej (wiodącej) działalności tego zakładu, ale konieczne będzie także odniesienie się do poszczególnych rodzajów działalności prowadzonych przez zamknięte komórki organizacyjne (wydziały) tego zakładu. Jeżeli funkcjonowanie określonego działu zakładu pracy ściśle odpowiada określonej branży przemysłu (działu gospodarki), tj. wiąże się ze stosowaniem właściwych dla niej procesów technologicznych i występowaniem z tego powodu specyficznych czynników szkodliwych dla zdrowia zatrudnionych tam pracowników, wówczas uzasadnione jest dokonywanie oceny pracy wykonywanej w obrębie takiego działu poprzez odniesienie się do rodzajów prac, jakie w ramach danej branży przemysłu (działu gospodarki) zostały przez ustawodawcę uznane za prace wykonywane w szczególnych warunkach. Trzeba bowiem zwrócić uwagę chociażby na to, że w przeciwnym wypadku pracownicy, którzy świadczyli pracę w tego rodzaju rozbudowanych zakładach, zostaliby postawieni w gorszej sytuacji w porównaniu z pracownikami mniejszych zakładów pracy, skoro nie byłoby możliwe kwalifikowanie wykonywanych przez nich prac jako prac w warunkach szczególnych, pomimo że w istocie rzeczy pracowali oni w warunkach szkodliwych dla zdrowia i obniżających wydolność organizmu w takim stopniu, który uzasadnia możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę.

W ocenie Sądu podobnie rzecz się ma w przypadku uczelni wyższej, która nie jest związana tylko z jednym określonym działem gospodarki. Pracownicy zatrudnieni na uczelniach wyższych, prowadząc badania naukowe dotyczące określonego działu, wykonują swoją pracę z narażeniem na takie same warunki szkodliwe, jak w przypadku pracowników pracujących na stanowiskach ujętych w wykazie A w zakładach pracy, których funkcjonowanie ściśle odpowiada określonej branży przemysłu (działu gospodarki), albowiem wykonując badania, zazwyczaj używają tych samych metod i technologii, co w branżowych zakładach pracy, a często też opracowują nowe technologie, które następnie są wykorzystywane w przemyśle.

Wobec powyższego Sąd uznał, że w okolicznościach niniejszej sprawy pozostaje bez znaczenia, że Politechnika (...), jako uczelnia wyższa nie jest przypisana do żadnego z działów gospodarki wymienionych w wykazie A, albowiem kluczowy jest charakter wykonywanych przez odwołującego prac, który jest w zasadzie taki sam, jak w przypadku przedsiębiorstw w działach gospodarki wyszczególnionych w tym wykazie. I tak, Sąd przyjął, że poszczególne prace wykonywane przez odwołującego odpowiadały następującym pozycjom wykazu A:

- dziale III - W hutnictwie i przemyśle metalowym, poz. 39. Chemiczny i elektrochemiczny odzysk metali; poz. 76. Prace na hartowniach i wytrawialniach, praca ocynkowaczy, ocynkowaczy, kadmowaczy oraz galwanizerów - cynkiem, miedzią chromem, kadmem i niklem; poz. 84. (...), remont prostowników i aparatury rtęciowej, ich opróżnianie, oczyszczanie i napełnienie rtęcią;

- dziale IV - W chemii, poz. 40. Prace magazynowe, załadunkowe, rozładunkowe, transport oraz konfekcjonowanie surowców, półproduktów i wyrobów gotowych - pylistych, toksycznych, żrących, parzących i wybuchowych.

Poza tym nie ulega wątpliwości, że odwołujący pracował w warunkach szkodliwych dla zdrowia, gdyż przez cały okres zatrudnienia narażony był na szkodliwe działanie różnych substancji trujących. Jak wynika bowiem z zebranego materiału dowodowego, w okresie pracy w Zakładzie (...) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał czynności wymagające kontaktu z rtęcią, zaś szkodliwość warunków pracy z rtęcią w postaci cieczy polegała na tym, że w trakcie badań, destylacji, a także w czasie zwykłego przechowywania część rtęci odparowywała, a opary rtęci są w łatwy sposób absorbowane przez płuca. Opary rtęci charakteryzują się wysoką toksycznością, a wdychana przez człowieka rtęć następnie osadza się na poszczególnych organach, powodując dotkliwe i chroniczne zatrucie, a w szczególności prowadząc do uszkodzenia płuc, nerek i wątroby. Natomiast w trakcie pracy w Zakładzie (...) w Pracowni Galwanotechniki musiał być obecny w trakcie zajęć dydaktycznych i badań, przez co był stale narażony na szkodliwe działania wykorzystywanych tam substancji. Szkodliwe warunki pracy w Pracowni Galwanotechniki polegały na tym,

że z kąpieli galwanicznych wydzielają się lotne składniki: chlorowodór, cyjanowodór, dwutlenek i trójtlenek siarki oraz aerozole odpowiadające składom kąpieli, m.in. kancerogenne (rakotwórcze) jony chromu i niklu czy trującego kadmu.

Z zeznań świadków oraz zeznań odwołującego, a także ze świadectwa wykonywania prac w warunkach szczególnych wynika, że odwołujący jako pracownik Politechniki (...) w całym okresie zatrudnienia zajmował się stale i w pełnym wymiarze czasu w/w czynnościami.

W konsekwencji należy uznać, że odwołujący posiada wymagany okres ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że odwołanie M. P. zasługuje na uwzględnienie i na mocy powołanych przepisów w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając ubezpieczonemu prawo do rekompensaty w formie dodatku do kapitału początkowego z tytułu pracy w warunkach szczególnych (punkt 1 wyroku).

Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów zapadło w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.), mając na uwadze charakter sprawy i nakład pracy pełnomocnika odwołującego (punkt 2 wyroku).

/-/ M. M.